

Előfizetési ár:

Egész évre ..... 4 frt.
Félévre ..... 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindenmí közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

14-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

ELSŐ ÉVFOLYAM.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tr.

Tartalom : Folytatás a hússzemlérlől. Dr. Nádaskay. — Észrevételek a csúzos patalobról s az ennek következtében a patán beállott szabálytalanságok megszüntetéséről. Hingst. — Az olasz szarvasmarha fajta. Valladától. — A táplálás befolyásáról a szarvasmarha tejhozamára. Kühn-től. — Nyilatkozat. — Kisebb közlemények. — Különfélék. — Kérdések, feleletek. — Szerkesztői üzenet.

Folytatás a hússzemlérlől.

(Lásd a 7, 8, 10, 12-ik számokat.)

Múltkori (1. 12. számot) tárgyalásunkban felemlítettük az eljárást, melyet a vágómarha megnyitásánál s feldarabolásánál a mézárások általában követni szoktak; kiemeltük annak szükségességét, hogy a husvizsgálattal megbízott egyén figyelmét gyorsan irányozni tudja, hogy mindent hamar észrevegyen, hogy minden előfordulót hamar felismerjen, nehogy egykönnyen megcsalassék vagy pedig ő maga csalódjék. Figyelmeztettünk továbbá az eltevésre szánt húskészítmény árúkat illető gondosabb felvigyázat szükségesség voltára is.

Jelenleg az egyes bántalmakat óhajtjuk rövideden ismertetni, különösen oly nem szakegyének részére, kik, képzett állatorvos hiányában, önmaguk kívánának a vágandó marha s a kimérendő hús felett némi ellenőrködést gyakorolni. Ezen rövid ismertetést talán képzett szaktársaink is, ha nem is kedvteléssel, mint rövid ismétlést, de azért türelemmel s elnézéssel fogják olvasni.

Jelen tárgyalásunknál mindenek előtt azon körülményt kell kiemelnünk, melyszerént a vidéken, kivált egymáshoz közelebb eső községekben gyakrabban jön elő az eset, hogy A. B. vagy C. helységben egy vagy más állat valamely betegségben elhull s annak húsa is eladatik, még pedig az illető tulajdonosok által, kik veszteségüket minél alacsonyabba leszállítani iparkodnak; kik ezen eseteket rendszeren ki is szokták hirdettetni.

Ezen körülmény szükségessé teszi, hogy megismerje az illető vizsgáló azt, valjon olyan baj volt-e jelen, mely után az állat húsa egyáltalán még élvezhető-e, s ha élvezhető, valjon milyen minőségű a nyert hús? A husvizsgálónak legelső kötelessége ily esetről jegyzőkönyvi jelentést tenni, melyben mind az elhullott állat betegségét, mind pedig a húsnak élvezhetlen vagy élvezhető voltát s ez utóbbi esetben annak osztályozását, hogy t. i. másod- vagy har-

madrendü minőségű-e az a hús? — meg kell határozni, hogy az eladandó hús árát is a szerént lehessen megszabni.

Elhullott állat húsának eladását azonban csak az illető tulajdonosnak kellene megengedni; ha pedig a mézárások egészben venné meg, akkor azon állat húsának kimérésére külön helyiséget kell kijelölni, nehogy a rendes székben az egészséges és nyilvános kimérésre rendelt hússal a döglött állat húsa összekevertethessék s ez által a vevők csalassanak. Ilyen különös kimérő helyiséget aztán a hatóságilag megszabott árt s „betegségben elhullott állatból” megjegyzést mutató táblával kell ellátni.

Nagyobb városokban egyáltalán czélzerű sőt szükséges volna a silány minőségű hús eladását egészen külön helyiségre szorítani s a rendes húsárulók vizsgálata alkalmával utolsó minőségűnek talált húst is ama külön piacra száműzni; így pl. nagyon vén és fölötté sovány marhából vett húst. — Ezen, mindenesetre szigorúan de lelkiismeretesen kezelendő intézkedés által azt a czélt is ellehetne érni, hogy döglött marhának csempészése magától megszűnnék; továbbá azt eredményezné, hogy minden mézárások iparkodék csak jó marhát vágni, nehogy portékája az olcsó piacra kerüljön, s ne hogy ez által az egy rossz marhából vett hús miatt a többi jó marhából vett húson czélzott nyereségét kockáztassa. Ezen rendszabály a sertés hússal még szigorúbban lenne kiterjesztendő, mint a marhahússal. Szemtánuktól hallottuk hogy a kőbányai hizlalóból hány- és hány döglött sertést vásároltak össze a nyerészkedő hentesek, kik igen ügyesen tudják portékájukat a vámso-rompókon átcsempészni. Tudtunkkal a kőbányai hizlaldában *nincs is rendszeres állatorvosi felügyelet* s méltán biztathatjuk magunkat mi fővárosiak azzal, hogy kitudja azon a Budapesten vagy közvetlen közelében készült „valódi frankfurtiban” mily betegségben elhullott sertés részeit fogyasztjuk, s méltán biztathatjuk magunkat azzal hogy nem tudja az ember, mitől hízik! (de azt sem, mitől betegszik sok ember!)

Ez utóbbi eklatáns példáját a fővárosnak csak a vidék épülésére s a hússzemle megvilágítására bátorkodtunk fel-
említeni.

Mint már főnebb is mondtuk, vannak az állatoknál hibák és betegségek, melyek az olyanokból vett húst még nem teszik egészen élvezhetlenné; míg más hibák és betegségek az állatok részeit nemcsak élvezhetlenné sőt ártalmassá teszik. Szükséges tehát, hogy a nem szakképzett egyének is, kik hivatva vannak községekben és kisebb városkákban a hússzemlét teljesíteni, ama jelzett hibákat és kórokat megtudják különböztetni.

Igy előfordulhat mindennemű állatnál igen *öreg kor s túlságos soványság*. Az ilyen állatokból kapott igen szívós és erőtlen söt petyhedt, vizenyős húst az olcsó piacra kell mint igen silányat száműzni. — *Külsértések, csonttörések s ficzamosodások* gyakran okozhatják azt, hogy útközben kell a, kivált nehéz marhát levágni; ezen bántalmakat alig lesz nehéz felismerni még nem szakegyénnek is, különben pedig az ilyen állatok húsa még élvezhető, de azért épen úgy, mint a hajtás közben nagyon lezsarolt állatokból vett húst is a magánpiacra kell utalni; a húsvizsgálónak pedig ügyelnie kell, hogy a sértett részek s kórosan elváltozott környékük eltávolíttassék nehogy kiméressék.

Az által, hogy a hajtás közben túlzaklatott s lezsarolt állatokból vett húst is eltiltatva a nagy piacról az olcsó piacra utasítatik, azon állatvédő cél is elérhető, hogy a mérszárosok hajtsáraitak szigorúan ráfogják tartani arra, hogy a barmokkal emberségesebben bánjanak.

Előfordulnak oly esetek is, hogy valamely elnyelt idegen test következtében *fulladási veszély* áll be s ilyenkor a marha hirtelen levágtatik. A belőle vett húst egészen használható ugyan, de arra kell nézni, hogy az olyan állat minél jobban kivérezzék, miután a fulladás veszélye által okozott visszeres vérteltség a húsnak rosz kinézetet ad; ez okból az ilyen húst sem kell a nyilvános árúra bocsátani.

A *dobkórban* elhullott állatoknál a bendő a nagymennyiségű gázok által rendkívül kitágult söt repedve is van (ekkor a has ürében takarmányművek találhatók,) az agy és burkai nemkülönb a tüdők is vérdúsak söt bennök kiömlött vér is található, továbbá a tüdő vizenyőssége s a vérnek sötét színezete, míg a májnak és vesének halványsága a vérhiány miatt, észlelhető; az ilyen marhából vett húsról ugyanaz áll, mit főlebb a fulladásnál mondtunk, kivált ha a kór nagy mértékben volt kifejlődve.

Oly esetek is fordulnak elő, hogy valamely *tüdő-, vese-, máj-,* vagy *lépszervedés* vagy az anyaméh betegsége miatt a tulajdonos marháját levágtatja vagy e célra a mérszárosnak eladja nem akarván a talán huzamosabb s kétes kimenetű gyógykezelésre költekezni. Ilyen állatokból vett húsnak kimérését csak akkor szabad megengedni, ha az állat még csak rövid idő óta szenvedett volt; ha tehát lesoványodást s hosszas emésztő láz előidézte vérbomlás jeleit (pl. vizenyős duzzadásokat) rajta még nem lehetett tapasztalni; továbbá ha az állat felbontatott, a belszervekben nagyobb szerű változások pl. genyedés okozta roncsolások nem

mutatkoznak; a geny pedig még nem bűzös. A kóros részek azonban gondosan eltávolítandók még pedig elásandók. De igen lesoványodott, vizenyős duzzanatokat mutató állat, melynek belszerveiben nagyobb kóros változások, kiterjedt genyedések vagy már bűzös geny található, semmikép sem alkalmas a kimérésre.

Elig sok eset fordul elő, hogy az állat u. n. *borjázás* lázban elhull vagy már elébb levágtatik, húsanak kimérése céljából. Ily esetben az anyaméh petyhüdtnek, tágabbnak, ürében véralvadék- és izzadmánnyal teltek találhatók; falzatán (különösen a cotyledonok helyén) hártás izzadmány s eves beszűrődés észlelhető. Nagyobb fokú bántalomnál üszkösödés is észlelhető, a midőn aztán a méh falzatának belfőlszine fekete bűzös péppé átváltozott s rajta elüszkösödött takhártya czafatok találhatók. E mellett gyakran hashártya lob is van jelen. Hogy az ily állatokból vett húst árulását csak akkor lehet engedni, ha az az említett bajban csak rövid ideig szenvedett, s levágtatott még mielőtt a lob legmagasabb fokát érte, vagy üszkösödés beállt volna ismételni alig szükséges. De az ily állatból vett húsmindig csak mint 3-ad osztálybeli minőségű, csak magán kimérésre bocsátandó.

Szarvasmarhánál igen gyakran fordul elő az u. n. *gyöngykór*, melyet másképen *csapkórnak, francziakórnak* stb. neveznek. Ezen kór jelenlétének a has- és a mellürt bélelő savós hárták megvastagodottak s rajtuk különféle alakú kötszöveti újképletek vagy borsó-, egész burgonya nagyságú csomók találhatók; vagy pedig lapos $\frac{1}{2}$ -2 ctm. vastagságú karélyos fehéres vagy vereskés színezetű táblácskák mutatkoznak. Hasonló nemű képletekre akadni a mellhártya alatti kötszövetben, magában a tüdőben, továbbá a hashártyában, a májban, petefészkekben, az említett üregek nyirkmirigyekben. A mondott képleteket ha szétvágjuk, puha, taplós, mirigynemű sajátságúknak tapasztaljuk; belőlük zavaros folyadékot lehet kinyomni; előhaladottabb állapotban ama képletek felvannak lágyulva vagy eltűrsodva, s elmészesedve is találhatók.

Ha a kórt ily mértékben kifejlődve találjuk, akkor az már *2-ik szakában* volt s az ilyen állat húsanak a fogyasztását nem lehet megengedni, kimérése tehát megtiltandó. — De a kórnak *első szakában*, midőn az állat külsőleg is jobban tápláltnak néz ki, belsejében pedig a leirt változások csak korlátolva kis terjedelemben vannak jelen, itt-ott, akkor a húst még használható; de a kóros képletek gondosan eltávolítandók.

Makacs szorulások, kólikák gyakori ismétlődése gyakrabban oka a marha levágtatásának. Ily állapotok előidézői lehetnek a bél gyülemek, a bélkövek, húgykövek is. Ha ily bántalmak folytán már nagy kiterjedésű belszeri kóros változások találhatók (pl. kiterjedt üszkösödés, genyedés,) akkor a húst élvezete nem engedhető meg.

A *májmetely*, mely juhoknál és szarvasmarhánál szokott előfordulni s biztossággal élő állatnál nem mindig ösmerhető meg, csak a hullában tárul fel. Ezen belféreg gyakran igen nagy mennyiségben van jelen s az állatnál senyvet

s halált idézhet elő; ha ezen senyvnek tünetei, mint rothadásos jelek, vizenyős beszüremkedések, hasvízkór észlelhetők, akkor az állat húsa fogyasztásra nem alkalmas. Ha azonban még egészen jó kinézésű állatoknál találhatik felbontásakor a métely, melynek következtében az epevezetékek tágultak, falzatuk megvastagodott, az egész máj felülete göröngyös, többnyire tömött és halavány, akkor a kóros máj kivetendő a hús pedig mint 2-od minőségű kimérhető. A *kergeség*, különösen juhoknál, nagy ritkán azonban szarvasmarhánál is előfordul, a juhokat 3—6 hónapos (ritkán azonban egész 1¹/₂ éves) korukban támadja meg s előidézője egy belélődi, az u. n. *hólyagféreg* (*coenurus cerebralis*), mely a kutyánál található galandféreg petéiből fejlődik ki, s viszont kutya belsejébe kerülve ugyancsak galandféreggé (*taenia coenurus*) fejlődik. A hólyagféreg székhelye az agy, hol dió — egész tojás nagyságig növekszik; gyakran nagy számmal van jelen s az állat rögtöni halálát okozza, gyakran csak egyes vagy kevés számban, a midőn lassan fejlődve, az agy lobos tünetei elmúlnak de a hólyag növekedésével az agyat nyomja és sorvasztja, okozván a különféle alakban fellépő kergeségi tüneteket. Ha egyszerre nagy számban jutnak a peték a juhba, akkor a test különféle más részeiben s kivált a szíven, tüdőben, májban és lépben is találhatók lesznek mint számos gömbölyű vagy hosszukás, kendermag—borsó nagyságú zöldes-sárgás, zsir anyagból álló testecsek, melyek már nem juthattak el az agyba.

Ilyen állat különben is többnyire lesóványodott lévén, a kiméréstől kizárandó, sőt oly módon ásandó el, hogy kutya hozzá ne férhessen. Ha azonban csak egy-két hólyagféreg van jelen, s az állat még jó tápláltságot mutat, akkor a hús mint 3-ad rendű kimérhető, de csak magán helyen.

Mielőtt azon betegségekre térnénk át, melyek után a hús kimérése egészen eltiltandó, szükségesnek véljük fel- említeni rövideden azon jeleket, melyekről a hirtelen el- hullott állatból vett hús megismerhető, illetőleg a levágott marha húásától megkülönböztethető.

Nem ritkán fordul ugyanis elő, hogy levágásra szánt állatok, hajtás közben hirtelen elhullanak; kisebb állatok pl. a vezető kötéllel megfojtatnak; nagy, hizott állatok pe- dig gutaütés következtében vagy megfulladás folytán esnek el. Ily állatok hulláját aztán éjszakának idején szokták be- szállítani, kivált ott, hol azt vámsorompók nem akadályoz- zák, s hirtelen lebőrözve és feldarabolva a rendesen vágott marha húásával együtt kimérni.

Ez okból a hivatala teljesítésében buzgó húsvizsgáló néha-néha éjnek idején is tekintse meg a vágó helyisége- ket valjon nem e jön időn kívüli titkos dolgozásnak nyomára. Talán megis fog történni, hogy ilyen vizsgálódása al- kalmával a vágó helyiségben még fel nem darabolt marha hulláját találja; gondos vizsgálat által fellelész ösmerhető, ha valjon az mint hulla hozatott-e be (1. a fulladás, felpuffadás, stb. tüneteit; a felbontás előtt több ideig egyik oldalán fe- küdt hullánál az alatt eső szervek vérben dúsabbak, míg a felül került belszervek halványabbak.) De az ilyen marhá-

ból vett hús is más kinézésű, mint a frissen vágott marháé; ez utóbbi ugyanis a kivérezés folytán halvány piros színe- zetű s bizonyos szárazsággal bír (1. a jó hús tulajdonságait a 8. számban), edényei üresek, kötőszöve szép fehér; el- lenben az elhullott állatból vett hús épen ellenkező minő- séget fog mutatni; olyan hús setétebb, hol kékbe, hol bar- nába hajló színezetű lesz, edényeiben véralvadékat lehet felfedezni, viszenyős lágy rostozatú lesz, tehát nem szárad ki oly gyorsan, de annál könnyebben és hamarabb megy át rothadásba.

Ilyen hússal elkövetett csalásnak leghathatósabb el- lenszere oly rendelet volna, mely szerént azon mézaróstól, kinél ilyen hús találatik a többi között, nemcsak az ily rószabb minőségű, hanem az összes húskészlete elkoboz- tassék s ismétlődés esetében érezhető pénzbírsággal is suj- tassék. Következő alkalommal lesz szerencsém azon beteg- ségekről is szölli, melyek által a hús fogyasztásra feltét- lenül alkalmatlan illetőleg ártalmas.

Dr. Nádaskay.

Észrevételek a csúzos patalobról s az ennek következtében a patán beállott szabálytalan- ságok megszüntetéséről.

Hingst körállatorvostól Crossen-ben.

Miután bevezetőleg általánosságban beszélt a pata- gyuladásról, tovább így folytatja:

Mindenek előtt egy jól illő, erősen homoritott patkó készíttessék elő, mely, ha a talp nagyon kiemelkedő, magas sarkokkal és kápával lehet ellátva; ezután mintegy a 2-ik szegluknál heveder forrasztatik rá, oly módon, hogy az fer- dén fel-és előre emelkedve, a pata középvonalában 1—1¹/₂ hüvelyknyire a hegycsucs fölött haránt elhaladva, hasonló irányban bocsátkozzék le a másik oldalon; ezen heveder már most úgy igazíttassék, hogy a patát egyenletesen megfeküdjé.

A heveder mintegy 1¹/₂—³/₄ hv.-nyi széles, 1¹/₈ hv.-nyi vastag legyen; pontosan közepén lyukkal birjon mely 1—1¹/₄ hv. hosszú csavarmenettel és négyszögű fejjel ellátott csap- csavar felvételére alkalmas legyen.

Ha ezen patkó pontosan fel lett illesztve, akkor a pata lehetőségig kifaragtatik, azután pedig bakra helyezve, mind- egyik oldalon a középvonaltól mintegy 1¹/₂—2 hv.-nyire oly metszés tétetik, mely a pártán kezdődve, ferdén, kissé alá- felé ivelten a hegycsúcshoz halad, hol mindkét oldali met- szés hegyes szögben találkozik. Ezen metszések a hasogató- késsel (*Rinnmesser*) teendők s csak arra kell ügyelni, hogy a husos falon vékony szaruréteg még maradjon.

Ez megtörténvén a láb mint patkoláshoz szokás, fel- emelendő s a talpból a hegycsúcson kis körte idomu darab kimetszendő, mire ismét a hasogatókéssel 1 — 1¹/₂ hv.-nyire (a szerint a mint elvan változva a fehérvonallal) a hegyfalon fölfelé metszve, ily módon a hegyfalnak a fenébb leirt össze- títő metszések által határolt része fellazíttatik; a husos ré- szek azonban nem lesznek lemeztelenítve. Most már a

hegyfal csúcsától $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ hvknyi nagyságú darabot éles fogó segítségével de minden rángatás elkerülése mellett, le kell csipkedni, alsó részét pedig a pataráspolylyal óvatosan le kell simítani.

Ezek után fellehet a patkót verni. A csavar a met-szetek által képezett csúcsot befelé kényszeríti, úgy hogy a hegyfal meredekebb irányt vesz fel. A szorításnak azonban nem szabad erősnek lenni, (nehogy a lágy részek lobosodása okoztassék) hanem csak annyi, hogy egy hét alatt naponta kissé megszorítva a csavart, a csúcs csak 1 hvnyire szorít-tassék a patába.

Nagy fokú rendellenességnél célszerű a patkót a má-sodik héten levenni. A körte idomú lék majdnem eltűnt, te-hát megnagyobbítandó, s a hegycsúcsot is újra fel kell sza-badítani, a patkót pedig átkell alakítani, de a régi szeglyu-kak megtartásával, s ezután a csavart ismét meglehet húzni.

A szorítás végével a pártába hetenként egyszer a kö-vetkező kenőcsöt dörzsölteti be, u. m.:

Pulv.Cantharid.	10,
Hydr.bijdat.rubr.	4,
Adipis suilli	15,
Thereb. commum.	15,

e közben pedig kétszer a következő kenőcsöt:

Ol. Lauri	30.
Ol. animal. foet.	6,
Hydr. bijodat rubr.	4,

alkalmaz a szaru növéseinek előmozdítására.

A műtét alatt levő állatnak gyengébb étrend adandó; ha lehet az istállóban szabadon bocsátandó s a padlózatot alatta lágyan, nedvesen kell tartani; ha ez nem lehetséges, akkor időnként nedves borogatások alkalmazandók. Mint-egy két hónap multával a patkót lelehet venni; a patát pedig ki kell faragni; ekkor észrevehető lesz, hogy a talp homorúbb s rajta bőséges jónemű, szilárd szaru képződött. Ha azonban a pata ezen idő alatt még nem lenne a kívánt idomú, akkor a kezelést folytatni kell; de a metszé-sek már ne vezettessenek egészen fel a pártig, hogy a gyó-gyulás gyorsabban menjen. Mintegy 4—6 hónap alatt a du-dor elenyészett s a pata mintegy meredeknek néz ki; ilyen-kor már közönséges patkót lehet alkalmazni s az állatot dolgoztatni is szabad.

Hingst tehát a szarutok szarurostjainak oly irányt ad, milyent a patacsont vett fel; mert az utánpótlódó szaru nemcsak a csucson, hol a csavar működik, vesz fel merede-kebb irányt; hanem az egész hegyfal 3—4 hv. Szélességben ily irányban nő le, milyenre kényszerítetik. E mellett az elfajult huskanafok a hegyfal és a patacsont csúcsa között azon nyomás által, melyet a lefelé szorított szarúfáltól szen-vednek, elnyomatnak, elejénte csak keskeny vonalban, de később a mindig szélesebben lefelé növő s a kívánt irányba szorított hegyfal egész terjedelmében. Miután pedig a pa-tacsont felső mellső szélétől a hegyfal felső részéhez a nyo-más megszűnt, annak folytán egészséges, már nem dudorodó hegyfali szaru fog utánpótlódni. Ugyanazonviszony hat a talpon is.

Ezen műtét mindenkor csak a lobos tünetek elmulta után teljesítettett, midőn a pata hibás alakulása egészen kifejlődött volt.

Möller tnr. említi, hogy ezen eljárás egy oly lónál is lett alkalmazva, melynél a pata rendkívüli fokban elválto-zott, oly annyira, hogy kövezett uton nem is vala használható. Ezen ló végtagja, daczára annak, hogy túlságos szorítás kö-vetkeztében a pártánál a húsos fal lobosodása és a szaru elválása jött létre s az állat öregsége mellett a szaru utá-npótlása is csak igen lassan ment végbe, mégis 8 — 9 hónap multával a pata difformitása egészen mellőzve volt, s az állat járása is annyira javult, hogy munkára használni lehetett. Tökéletes alkalmasságát azonban a fali szarúnak igen por-hanyó volta akadályozá; mindazáltal az ujon képződött szaru kellő irányt vett s gyürösödéstől ment volt, a talp szaru-jának kiemelkedése egészen megszűnt. Ezen állatnál azon-ban új betegedes folytán ismét beállott a pata deformitása mi miatt aztán a tulajdonos leszúratta azt.

(Archiv f. wissenschaft. u. prakt. Thierheilkunde.)

— y--

Az olasz szarvasmarha fajta.

Vallada az olasz marháról a következőket írja: „Kö-zönségesen azt vélik, hogy Olaszországban csak egy s épen egyformasága által kiváló szarvasmarha fajta létezik, mely a magyar marhától származik s legfőlebb két típusban u. m. a síki és hegyi jellegben lép fel; közelebbi megfigyelés azonban felismerteti, hogy Olaszországban is több fajta ho-nos, melyek származásukra és képességükre nézve külön-böznek egymástól.

I. *A Lombárdiában és Velenczében található fajta.* Az ezen tartományban előforduló marha tejelési képessége vé-gett Schweizből lett behozva; a honi fajták azonban:

1. *A Friaulban* élő jövő barom, mely sem tejelésre sem hizlalásra nem alkalmas; ellenben kitünő munka-állat s a lónak pótolja helyét. Jellege: nagy fej, hoszu szarvak ki-csiny szemek és fülek, fekete szájtükör, finom ajkak, lapított mellkas és hosszú végtagok; a bőr színezete vörös-sárga.

2. *Bresciában*; ezen marhának a tyrolitól való szár-mazása nincs bebizonyítva; leginkább hizlalásra alkalmas a mézárosok igen keresik; ezen marha feje kicsiny, köny-nyü, szarvai rövidek, töben visszahajlottak; nyaka rövid, erős lebernyeggel ellátott; mellkasa bő, háta egyenes, szé-les ; a végtagok erősek, széles, izmos czombokkal; a sző-rőzet fehér vagy világos szürke, a szemek körül fekete gyü-rűvel; nagysága 170-180 ctm.

Az apuliai fajta joggalalan viseli eme nevét, a meny-nyiben a Po két partjának mentében, a Polesina sikokon s Paduában van elterjedve, és igen használható munka-ál-lat, melynek hoszu hegyezett szarvakkal ellátott nehéz feje, széles és magas marja van, úgy hogy az előtest erősebben kifejlődött mintsem a hátsó; a végtagok hoszuak, a szőrzet színe pedig szürke, a szemek, s ajkak körül és a fülek he-gyén sötétebb árnyalattal.

II. *Piemont* marhában sokkal gazdagabb, sem mint hinnék, s az nem Schweizből származik, hanem bel-földi fajta.

1. *A síksági javított fajta* a Po jobb partján terülő fűdús síkokon található; lágy csülkei miatt, melyek könnyen letöredeznek, nem igen alkalmas a munkára, daczára annak, hogy erős, nagy marha; azonban kitünő húst szolgáltat. Jellege: széles, négyszögletes fej, mely korán herélt egyéneknél megnyúlik; hosszú vastag, visszahajlott szarvak, melyek töben s testben fehérek s fekete tompa hegyben végződnek; élénk szemek; erősen lelógó lebernyeg; hengeres test, kissé behajlott háttal; erősen kiemelkedő, széles martáj; hosszú s végén fekete szőrű fark; magas, a térdtől lefelé vékony végtagok; a bőr finom, lágy; a szőr színezete váltakozik a világos sárgásból halvány fehérbe vagy fehér, halvány piros árnyalattal; a szemek körül, a fülek s a szájtükrök fekete vagy feketén szegélyezett. Ezen fajtánál az ikrek gyakoriak, a melyeknél aztán a nőivaru borjúk többnyire meddően maradnak.

2. *A közönséges síksági fajta*, a Po-nak balpartján, a talaj termékenysége s a legelőbeni bőség szerint változik; kitünő munka-állatokat szolgáltat, de kevés tejet ad, s ám-bár husa igen jóízű mégis nehezen hízik.

3. *A Pinerolo fajta*, főképen Savoyából s Piemont különböző tájairól származik s csak San-Martino és Prage-lato völgyében neveltik; különben lucerni fajtának is nevezik. Jellege: kicsiny, rövid fej, széles homlokkal s kicsiny, feketés, előre hajlott szarvakkal, fekete szájtükrökkel; rövid nyak, erős lebernyeg, magas mar, négyszögletes, széles, vizirányos keresztáj; bőre vastag, kissé redőzött, szürke színezetű. Ezen állatok nagyobbak mint a Savoya-beliek, de a síksági marhánál kisebbek.

4. *A Canovése-fajta* Ivrea vidékén nagy tenyésztők által alapított s javított; ezen fajtabeli állatoknak fejük széles, szarvaik közép hosszúságúak, hegyzetek, gyakran előre összetérők, finomak, fehérek, csak hegyükön feketék; a szájtükrök fekete, a lebernyeg mélyen leeresztett; a mellkas domború, a keresztáj rövid de széles; farka tövében vastag, végén igen megvékonyodott; a bőr finom, a szőr színezete világos; nagysága 125—135 Ctm. — Ezen marha igen alkalmas úgy munkára, mint hizlalásra és sok tejet is ad.

5. *A Demonte-i fajta* úgy látszik csak rövid idő óta létezik s a közönséges piemonti fajtához tartozik.

6. *Az Aosta-i fajta* a helyi viszonyokhoz való nagy alkalmazkodása által válik ki; állatai kevés igényűek, mégis erősek; a téli nélkülözéseket gyorsan pótolják a tavaszi hegyi legelőkön; sok tejet adnak, mely — sajt készítésre használtatik a mennyiben a borjakat korán levágják. Jellegei: nehéz fej, széles lapos homlokkal, vastag, hosszú, előre és felfelé irányult sárgás, csak hegyükön fekete szarvakkal; erős, jó alkatu végtagok, kevésbé kifejlődött lebernyeg, különféle színezetű, néha mintegy márványzott

szájtükrök, vastag, hoszan szőrözött bőr, sárgás szürke vagy vereses, gyakran fekete vagy tarka színezettel.

7. *A Susa-i fajta* a Dora-Riparia völgyekben jön elő; kicsiny testalkata mellett bő tejelése s erős szervezete által válik ki, miért is különösen magasabb hegyi vidékekre alkalmas. Feje közép nagyságú, homloka lapos, szarvai rövid, kevésbé hegyzetek, s csak hegyükön feketék; a fülek vizirányosan helyezvék, a szemeket fekete gyűrű köríti; a szájtükrök fekete, de fehér szegélylyel bekerített; a lebernyeg mélyen leereszkedik a végtagok közé. Hátuk egyenes, keresztájuk széles, farkuk magasán tűzött, tövében igen vastag. A végtagok erősek, izmosak. A mez színezete világossárga vagy veressárga, néha tarkázott; nagyságuk 115—132 ctm.

III. *A Parmában és Emiliában* nevelt szarvasmarha valószínűleg egy közös fajtához tartozik; az első dús legelőkön, később tengerivel és lenmagpogácsával hizlaltatva kitünő hussal bírnak; míg utóbbiak igen jó tejet adnak; az ökrök pedig jó dolgozók. E fajtabeli állatoknak fejük kissé hosszú, szarvaik jól fejlettek, előre s felfelé irányultak kevésbé hegyzetek; a szájtükrök világos vagy pedig fekete; az hátsó test erősebben kifejlődött s igen széles; farkuk töben igen vastag vége felé nagyon vékonyodó. A szőr színezete világos fehér, csak a szemek és ornyílások körül vöröses.

IV. *A Romagna-ban* előforduló marha között legkitünőbb a bolognai fajta; ezen állatok majdnem kizárólag hizlalásra alkalmaztatnak s gyakran 1000—1200 Kilo súlyt érnek el; fejük közép nagyságú, szarvaik hosszúak és vastagok, mellkasuk bő, hátuk egyenes, hátsó részük igen széles, erősen kifejlődött. Színezetük fehéres vagy vasszürke a farkon fekete folttal; nagyságuk 160—180 Ctm. — A kerületekben két fajta fordul elő; egyik szürke barna az olasz közönséges hegyi fajtának megfelelő; a másik azonban a termékeny lapályokon oly fajtává fejlődött, mely munkaképessége, hizékonysága által tűnik ki, de keveset tejel. Ezen állatoknak fejük erős, szarvuk kicsiny, tompa, gyakran előre és befelé hajlott; az orrtükrök nagy és fekete; lebernyegük csekély; farkuk hosszú, végtagjaik rövid; a bőr finom, szőre pamatos, és színezete fehér, többé-kevésbé világos sárga.

Toscanában három fajtát szoktak megkülönböztetni; egyik a Chiana-völgyben honos barom, melyet sokan minden olasz marhafajta forrásának tekintenek; némi hasonlatosság van a francia Charolais-marhához; kicsiny fejüket rövid előre görbült szarvak fegyverzik; nyakuk karcsu, jól kifejlődött; testük kissé mintegy oldalról összenyomott; farkuk magasán tűzött, végtagjaik magasak, finom bőrük fehér szőrözötű. 162—164 Ctm. magasságot érnek és jól hiznak, jó húst s elig tejet is adnak. — *A Maremmákban* honos marha kiváló tulajdona, hogy a posvány gerjekhez igen hozzá van szokva; különben ezen fajta a római marhához hasonlít. — *A Piza és Lucca* környékén előforduló marhát Schweizi származéknak tekintik; tejelésre és hizlalásra egy-

aránt alkalmas. Ezen állatoknak fejük vastag, szarvaik rövid, lebernyegük hosszú lecsüngő, törzsük gömbölyded, végtagjaik rövidek, vastagok; szőrözetük fekete, de sárga vagy barnás hátsikkal; nem nőnek oly nagyra, mint a Chiana völgybeliek.

VI. *A római szarvasmarha* fajtát az olasz fajták között legidősebbnek s a többi fajta forrásának mondják; a magyar marhától származtatják s azt hiszik hogy a régi rómaiak hozták be. Ezen állatoknak erős fejük, le s aztán fel és előre kanyarodó, 55—90 ctm. hosszú szarvaik, kicsiny szemek, bő orrnyílásaik, rövid nyakuk, izmos, tömött testalkatuk van; hasuk kissé lógó; bőrük vastag, szőrözetü sötét szürke söt fekete; magasságuk 160—180 ctm. A tenyésztésre nem szánt himállatok korán kiheréltetnek s levágatásukig mezei munkára alkalmaztatnak; a nőivarú állatokat csak tenyésztésre és tejelésre használják; 8—14 liter tejet adnak naponta, sajátságos, hogy az első s gyakran a többi borjázás után is csak akkor adnak tejet, ha a kar hüvelyükbe bevezetetik s szemérem ajkaik csiklandoztatnak; különben csak közepszerű tejelő, s húruk is csak közepszerű.

VII. *Déli Olaszországban* a takarmány hiánya, a talaj szárazsága, a hosszú nyár s a csekély hus fogyasztás nem kedvező az állattenyésztés kifejlődésére. Az ottani sikágon honos fajta közepszerű nagy fejjel, hosszú szétálló szarvakkal, rövid nyakkal csekély lebernyeggel, széles szügyel, széles háttal, erősen lejtős keresztájával mélyen tűzött farokkal bir; végtagjai erősek; szőre durva, gyakran bodor és fehérszürke színű. Ugy munkára mint tejelésre kiválóan alkalmasak, de hizlálásra nem. A Nápoly és Salerno tájékán található fajta valamivel jobb.

Sicilia szigetén két fajta található, egyike erős nagy marhát mutat, mely igen hosszú sajátságosan alakult szarvai által tűnik ki, vereses, ritkán fekete színezetű, s munkára és hizlálásra egyaránt alkalmas. — *A kicsiny fajta* sokkal kisebb testű, fakó, gyakran foltos színezetű, szarvai rövidek; igen munkás és kevés de kitűnő tejet ad. — *Sardinia* szigetén a szarvasmarha kicsiny, sovány, kevésbé termékeny; tögyük rosszul van kifejlődve; kicsiny fejük igen hosszú hegyes szarvakkal van ellátva; színük feketés vagy egészen fekete; általában gyengék, jó tartás mellett is kevés tejet s csak közepszerű hust adnak.

Olaszország *hegységeiben* erő testalkatú hegyifajtával találkozni, melynek feje rövid, úgy szintén szarvai is; testük tömött, alacsony marral, rövid de erős végtagokkal, vastag bőrrel, melyet durva, gyakran bodor szőr fed; ennek színezete igen különféle. Ezen állatok igen megelégedők, erősek, nagy ellentállási képességűek, igen alkalmasak a munkára, s néha bő tejelők is; de sohasem jó hizók.

A bivali Olaszországban a pontini posványokban, Toscanában, Ofanto partvidékén és Siciliában tartják, csak ott tenyészthető, hol víz és mocsár elég van; nagy elégedettségéért és a miasmák iránti csekély fogékonysága de jó

munkaképességük miatt tartatik; kétszer oly erős mint a köz. barom; orrgyűrűvel jól vezethető; húruk azonban kemény, vérdús, sajátságos szaggal bir; tejet keveset de nagyon jót adnak.

Dr. Nádaskay.

(*Journal de medec. Vétérinaire.*)

A táplálás befolyásáról a szarvasmarha tejhozamára.

Khün-től.

Tejelő teheneknél tett különféle etetési módok megfigyelése és összehasonlításából kitűnt, hogy a tej általában a tejelés tartamával mind tömörebb lesz s hogy a test állapotában ennek javára beálló változások a tej tömörtartalmát (Trockengehalt) emelik; általában ugyan kitűnt, hogy az eledellel juttatott nagyobb mennyiségű fehérszűr némileg emeli a tej tömörtartalmát, míg a csekélyebb fehérszűr felvétellel az is apad; mindazáltal e tekintetben kitűnt, hogy ezen eredményhez az egyéni sajátságok lényegesen hozzájárulnak; a tej tömörségében az eledel változtatás következtében fellépő változások nem hirtelen teljesülnek, hanem többé-kevésbé lassan mennek végbe. A tejnek tömöranyagait a fenyét, sajtanyt, zsiradékot és a cukrot illetőleg a következők tapasztaltattak. A tejnek *fehérszűr tartalma* a tejelés időtartama folytán oly tetemesen kevesbedik, hogy nagyobb fehérszűr felvételének hatása a tejben százalék számokban nem érvényesül; sőt ellenkezőleg úgy látszik, hogy a növekedett fehérszűr bevitel az tej albumin tartalmát csökkenti.

A sajtanyt illetőleg kimutatták a kísérletek, hogy a tejmirigyek tevékenységének csökkenése, mi részint hosszabb tejelési időtartam alatt, részint a test roszabbodása folytán áll be, a tejnek aránylagos Casein tartalmát emeli, de hogy ez növekszik és csökken az eledel fehérszűr tartalmának ingadozása szerént.

A zsiradék a tejelési idő tartama szerént kevesbedik, míg a test javulásával emelkedik; hasonlóképen emelkedik az a több fehérszűr felvétellel, de nem apad oly szabályosan ha az eledel fehérszűr tartalma ismét csökken. A tejnek *csukor* tartalmára vonatkozólag kiderítettett, hogy az meglehetősen állandó s hogy ingadozásai a táplálkozás változásai val és más alkatrészek ingadozásaival vonatkozásba nem hozhatók.

Általában ama hosszú időn át rendkívüli szorgalommal tett kísérletek azt eredményezték: *hogy a tejelés s annak lehetősége, hogy a táplálási viszonyok szabályozása által a tejnek mennyiségére és alkatára akarattalosan hatni lehetne, az állat egyéniségétől függ, s hogy annak lehető leg-hosszabb s illetőleg leghetőségesebb tartama csak az állatnak jó tápláltsága mellett érhető el;* ebből ama gyakorlati következtetés származik, hogy a tejelő tehenek etetése úgy rendezendő, hogy azok, anélkül hogy hizlaltatnának, mindig jól tápláltak legyenek és maradjanak; azért tehát ugyanegy istállóban nem minden állatot lehet egyenlően etetni; leg-

főlebb bizonyos alapeledel határozható meg valamennyinek, a melyhez aztán az állatok egyéni tehetségeikhez képest összehasonlító tejmérések alapján az egyes állatoknak különböző mennyiségű erődus eledel adandó. N.

(*Journal für Landwirtschaft* 1877.)

Nyilatkozat.

Mindennemű félreértések kikerülése tekintetéből in-dittatva érzem magamat kijelenteni, hogy köztem és e lapok t. szerkesztő-tulajdonosa Dr. Nádaskay Béla úr közt felme-rült nézet különbségek folytán július hó 2-ikán megszüntem a „Veterinarius” főmunkatársa lenni; midőn pedig köztem és a „Veterinarius” között eddig fennforgott összeköt-tetést megszakítottam nyilvánitom, kijelentem egyszers-mind, hogy nevezett laptól minden tekintetben izolálnak tekintem magamat.

Krausz Károly.

Budapest július 2. 1878.

Kisebb közlemények.

Hugycső-kő lónál. *Duncan* állatorvos Canadában kezelt egy lovat, mely több mint 36 órán át a beadott nagy Salitrom adagoknak daczára is csak igen kevés huygot eresztett. *Duncan* az állatot igen nyugtalannak találta, hasa igen puffadt volt, s a hugycső látható része erősen tágult. Hébe-korba néhány csepp huyg mutatkozott. Látható volt, hogy a hugycső el vala dugulva és pedig, mint a bevezetett kutaszszal eszközölt vizsgálat mutatá, alsó részében beikelt kemény sima kő által. Miután az fogóval sem kihúzható sem elmorzsolható nem volt, — *Duncan* késhez folyamodott s a műtétet az állatnak álló helyzetében eszközölé, félvén a döntés által bekövetkező hólyagrepedéstől. Két óvatosan vezetett metszés által ejtett nyíláson át a kő eltávolított, mire a nagy mennyiségű huyg elmenetele folytán az állat azonnal nagy könnyebbséget mutatott. A huyghólyagot azonban tökéletesen katheter által kelle kiüríteni, falza-tának a nagy kitágulás következtében beállott bénulása miatt. A műtét után a ló gyorsan visszanyerte egészségét. (*The Veterinary Journal.*) — y —

Idegbántalmak szárnyasoknál. *Mathieu* a kö-vetkező bántalmakat tárgyalja u. m.

1) Paraplegia egy angol tyuknál; az állat nem vala képes menni, folytonosan feküdt s lábai egészen érzéketle-nek voltak. Ezen állapotnak gyógyulása 3 napon át beadott egy-egy grmmnyi *Nux vomica* — ebvészmagpor — által következett be.

2) Hemiplegia azaz féloldali hüdés volt egy pulykánál észlelhető, mely nehézkes lépés, gyakori fekvés továbbá az-által volt jellemezve, hogy az állat képtelen volt bal lábára támaszkodni s ezen végtagján az érzék hiányzott. Ezen eset-ben is a *Nux vomica* lett ajánlva; de az eredmény nem tu-dódott meg.

3) Az ujjakat feszítő izmok hüdése a viador-kakasok-nál nem ritka bántalom s főképen a viadalok után lép fel, melyek tetemes izom megfeszítéssel járnak.

Ezen bántalomnál az újjak kinyujtása lehetetlen, mi-ért is azok erősen össze vannak húzódva, annyira hogy a lábvégnék rendesen felső felszine egészen aláfördül s alsóvá lesz s rajta sebek és gumók található. Ezen baj hosszasan szokott tartani, de az ebvész mag egy — két — sőt négy héten át folyvást adagolva itt szintén jóhatásunk bizonyodott.

4. Az újjhajlító izmok hüdése az előbbi bántalomnak mintegy ellentéte s szintén a vador kakasokat látogatja meg. Állítólag ezen bajt mely átlag 2 hónapig szokott tartani szintén meglehet *nux vomica*-val — naponta 1 grmmot adva — gyógyítani.

(*L' état sanit. des animaux.*)

— y —

Különfélék.

A földmivelés ipar és kereskedelemügyi m. kir. n. mélt. Ministerium 14,568 sz. a. július 3-án kelt értesítése a keleti marhavész állásáról. Mult hó 25-től mai napig terjedő hivatalos jelentések szerint a keleti marhavész Szeben megye Sellenberk községében uralg.

Fenti időtartam alatt marhavészben elhullott 33 drb.

A vész kiütésétől mai napig összes veszteség 283 drb.

Horvát-Slavonország és a katonai határőrvidék terü-lete vészmentes.

Az osztrák tartományok közül:

Dalmátiában a Cattaroi kerület Skaljari és Sastua községeiben uralg.

A „Wochenschrift f. Thierheilk. und Thier-zucht”-ban olvassuk, hogy egy beteg borju husának fo-gyaszásától (Klosten városban Schweizban) 400 egyénnél több megbetegedett s már halálesetek is fordultak elő. Az illető borju május 18-án lett ellve s azonnal betegnek mu-tatkozott mi miatt nevezett hó 25-én közel halála előtt le-vágatott s husát a mészáros előleges vizsgálat nélkül egy vendéglősnek eladta. Mind a mészáros, mind pedig a ven-déglöst a vizsgálatás elmulasztása miatt bezárták s ellenük a fenyítő eljárás bevezettetett. N.

Typhus Bovinus. A smyrnai török cs. egészségügyi hivatal f. é. máj. 24. ki jelentése szerint a szarvasmarha kö-zött az Ceidin vilajet éjszaki községeiben ragályos betegség ütött ki mely eddig 15—20 százalékát a marhaállománynak elragadta. Ezen betegség az európai törökországból lett oda behurczolva. Mind a kormány, mind a lakosság a lehető-ségig mindent megtesz, hogy a betegség terjedését korlá-tozza. A szarvasmarhának s bivalnak valamint bőrök és csontok ki és átmeneti szállítása a betegség által látogatott kerületből valamely még mentes tájra a legszorosabban tiltva van. Legnagyobb mérvben a Kirkagatsch, Akhissar, Pergama és Magnesia közti vidék van megtámadva; magá-ban Smyrnában még csak egyes esetek fordultak elő.

A Duna fejedelemségekben uralgó marhavész következtében szarvasmarha- s bivalnak s az azoktól nyert nyers termékek bevitele *Görögországba* meg van tiltva. N.

A fris hús behozatala Amerikából mind nagyobb és nagyobb mérvvel ölt. Legújában Londonban részvénytársaság alakult e célra, melynek részvénytőkéje 100,000 font Sterling, 10 fntos jegyekben; ebből egyelőre 25 ezer font vétetik fel. Az előirányzat szerint csupán a múlt évben 2 millio font St. érték hust hoztak át Amerikából az angol piacra.

Kolumbácsi legyek. A „Wiener landw. Zeitung közli hogy a nevezett rovar Ó-Bagsa és Resicza környékén oly roppant mennyiségben lép fel, hogy máris tetemes károkat okozott, úgy, hogy a gazdák kénytelenek marháikat éjszakának idején a legelőre bocsátani. Naponta 30—40 drb. esik e legyeknek áldozatul. A „Temesv. lap.“ szerint ezen kártékony rovar Lugos környékén is mutatkozott, de az erős éjszaki légáramlat által ismét elvitetett.

A marha-király. Nem valami óriási darab marha, hanem csak óriási marhaállomány tulajdonosa *Mr. Iliff W.* John Coloradoban, ki ama nevezet alatt vala ösmeretes, — meghalt; csak 40—50 ezer drb. marhája volt s egy alkalommal *egy napon* 200 ezer frtig kötött egy kereskedési egyezséget. Texasban különben van 10 marhabirtokos, kik együtt 1,230,000 drb. marhát birnak tulajdonban.

Személyi hírek. A földmiv. ipar és keresk. m. k. ministerium ideiglenes vezetésével megbízott vallás és közoktatásügyi m. kir. minister Gracsányi Gyula, és Klima Miklós állami állatorvosokat ministeri fogalmazókká és országos állatorvosokká nevezte ki.

Pályázat. A m. kir. álladalmi ménésintézeteknél rendszeresített hat ösztöndíjas állatorvos gyakornoki állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Feltételek:

1-ször. A gyakorlati idő f. é. október hó 1-én kezdődik és két évre terjed, — melynek elsejében az állatorvos gyakornokok a mezőhegyesi, a második évben pedig felváltva a kisbéri és bábolnai m. kir. ménésintézetek állatkórodáiban lesznek alkalmazva.

2-szor. A gyakorlatra felvett állatorvosok évenként 200 frtnyi ösztöndíjban fognak részesítettetni, s ezen évi összegből 180 frt. tizenöt frtos havi részletekben fog az illetőknek kézbesítettetni, a fenmaradó 20 frt. pedig első év végén az egyik intézetből a másikba leendő áthelyezés, a második év végén pedig a hazautazás költségei fedezésére fog kiszolgáltatni.

3-szor. A gyakornokok egyszerű elhelyezéséről az intézetekben gondoskodva leendő, az étkezésre nézve pedig az intézeti tiszték és hivatalnokok részére biztosított kedvezményekben részesülnek.

4-szer. A gyakornokok kötelezve lesznek magukat mindenben az intézeti rend és szokásokhoz alkalmazni, s e tekintetben az intézeti parancsnoknak, tanulmányaik gya-

korlása tekintetében pedig az intézeti főállatorvosnak teljes rendelkezése alatt fognak állani.

5-ször. A két évi gyakorlatot végzett állatorvosok képességükről és viseletükről a ministeriumtól bizonyítványt fognak nyerni, azon felül pedig a jó bizonyítványt nyert egyének tisztí alkalmazás végett az illető hatóságok figyelmébe ajánlatni.

6-szor. Ezen gyakornoki ösztöndíjakat csakis nőtlen, s azon okleveles állatorvosok nyerhetik el, kik a magyar korona tartományainak polgárai.

Felhivatnak ennél fogva mindazon szakszervezett növendékek, és esetleg már működő állatorvosok is, kik elméleti tanulmányaik után gyakorlati kiképzésükre az álladalmi ménésekben dúsan kínálkozó alkalmat felhasználni ohajtják, hogy ez irányu folyamodványaikat tanulmányaikról szóló bizonyítványaikkal felszerelve legfeljebb folyó évi augusztus hó 1-ig ezen ministeriumhoz benyujtsák.

Budapest, 1878. Julius hó 6-án.

A földmivelés-, ipar- s kereskedelmi m. kir. ministerium.

Kérdések, feleletek.

Sz. J. úrnak. G. pusztá. A dobkór, vagy u. n. fel-puffadás valóban sok áldozatot ragad el, ámbár mellőzésére elig biztos szerekkel birunk. Így pl. igen jó szer a *mészvíz*, melyet mindig készletben kellene tartani (mi legtöbb helyen mégis történik) ezen szer így készítettik: jól atizzított meszet midőn kivétetett a kemenczéből, gyorsan mintegy kisebb dió nagyságú drabkákra törünk s egy bőszájú üvegbe öntve légmentesen bekötjük s eltesszük. Szükség esetén nagyobb marha számára egy olyan diónyi darabot előveszünk, azt mintegy itczényi langyos meleg vízben feloldunk s lassan az állatnak beöntjük. Kisebb fokú ily bántalomnál ritkán lesz két adagra szükségünk, s az állat sokszor meg van mentve. De ha a dobkór nagyobb foku pl. nagy mennyiségű zöld takarmány (vörös és réti lóher stb.) következtében áll be, akkor egyedüli s legbiztosabb mód a szurcsapolás, sőt egyszerű hegyes késsel való megnyitása a bendőnek mi legcélszerűbben a bal lágéktájon történik. E műtétől nem kell félni sőt, ha csakhamar ismétlődne a puffadás újból tehető a hasszúrás és czélszerű ennek nyilását annyira megnagyobítani, hogy kézzel beleférve, ezzel óvatosan kiszedethessék az erjedésben lévő gázfejlesztő eledel. Az ilyen sebet aztán csak egyszerűen be kell varrni s a bőrseb széleit valamivel a legyek ellenében bekenni (pl. szurokkal) s az állat igen jót fogja tünni. Kár hogy ezen műtét aránylag csekély gyakorlatnak örvendhet, noha nagy haszonnal jár. N.

Szerkesztői üzenet.

Al . . . sy S. urnak. A küldeményt köszönettel vetjük, de még ez alkalommal nem szólhatunk hozzá semmit; esetleg levél útján fogunk elvégezni.